

ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ HAKKINDA

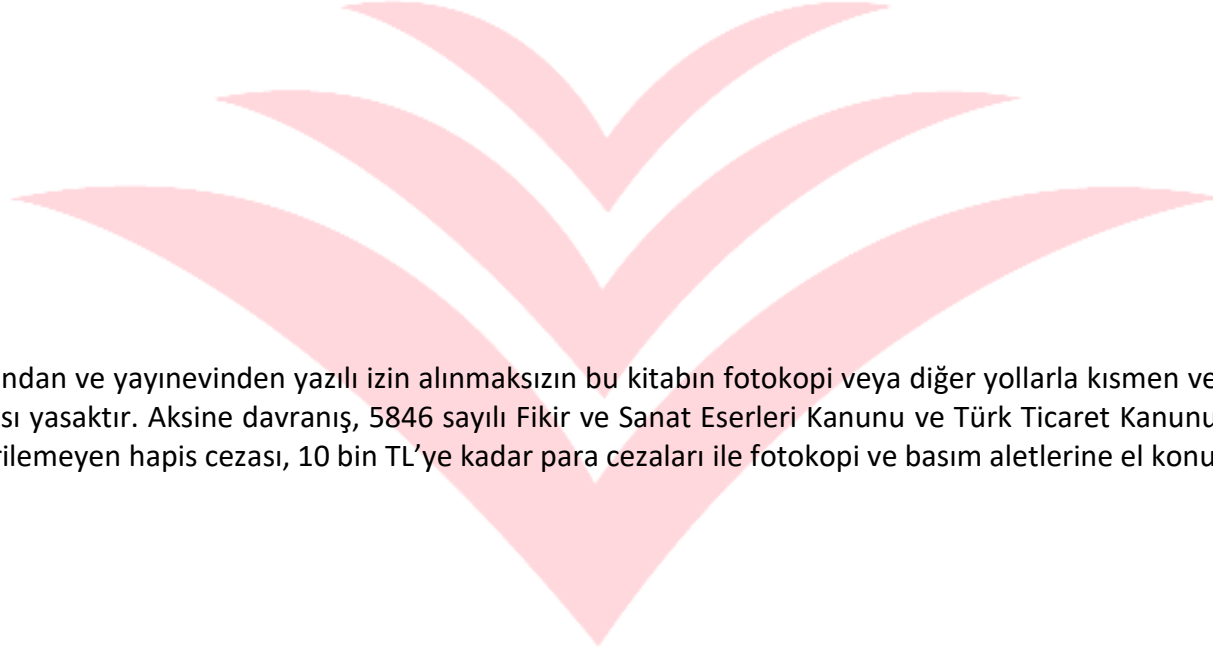
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılmasına dair 6771 sayılı kanunla birlikte, başta yürütme organı olmak üzere pek çok alanda köklü değişikliklere gidilmiştir. Yapılan bu değişikliklerin bir kısmının hemen (değişikliğin yayımlandığı tarihte), bir kısmının birlikte yapılacak TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçim takviminin başladığı tarihte ve bir kısmının da birlikte yapılacak TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanı'nın göreve başladığı tarihte yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır.

Çalışmamızda bu maddeleri tek tek inceleyerek, sınav formatına uygun bir anlatım dili ile sizlere aktarmaya çalıştık. ÖSYM soruları yürürlükteki mevzuat hükümlerine uygun olarak hazırlandığı için, aşağıda anlattığımız hususların gireceğiniz sınavlar açısından önemi çok büyük olacaktır. Sayıştay sınavına hazırlanan adaylar için şu an yalnızca, yürürlüğe giren değişikliklerin bilinmesi yeterli olacaktır. KPSS ve sonrası gerçekleştirilecek sınavlar içinse, getirilen tüm değişikliklerin dikkate alınarak soruların cevaplandırılması gerekmektedir.

Sınavlara hazırlanan tüm adalara "Başkent Kariyer" ailesi olarak can-ı gönülden başarılar dileriz.

Kerem Çetin TEKEŞ

**BAŞKENT KARIYER
HUKUK ZÜMRE BAŞKANI**

Her hakkı saklıdır. Yazarından ve yayınevinden yazılı izin alınmaksızın bu kitabın fotokopi veya diğer yollarla kısmen veya tamamen çoğaltılması, basılması ve yayınlanması yasaktır. Aksine davranış, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu gereğince, 2 yıldan 6 yıla kadar para cezasına çevrilemeyen hapis cezası, 10 bin TL'ye kadar para cezaları ile fotokopi ve basım aletlerine el konulmasını gerektirir.

BAŞKENT KARIYER EĞİTİM KURUMLARI

ADRES: Meşrutiyet Caddesi Kök İşhanı No:2 Kat:7 Kızılay/ANKARA
TELEFON: 0312 433 72 13
CEP TEL: 0555 801 00 06
WEB: www.baskentkariyer.com.tr
E-MAIL: baskentkamu@gmail.com

Anayasa değişikliği hakkında kanunun yayımı ile birlikte yürürlüğe giren hükümler:

- Anayasa'nın 9. maddesinde yapılan değişiklik (tarafsızlık)
- Anayasa'nın 76. maddesinde yapılan değişiklik (seçilme yaşının 18'e düşürülmesi, askerlikle ilişkin bulunmaması durumu)
- Anayasa'nın 101. maddesinde yer alan: "Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir" hükmünün kaldırılması
- Askeri yargının kaldırılmasına ilişkin hükümler
- Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısının 15'e düşürülmesi (madde 146)
- Jandarma Genel Komutanı, AYİM Başkan ve üyelerinin, Askeri Yargıtay Başkan ve üyelerinin Yüce Divan'da yargılanacak kişiler arasından çıkarılması (madde 148)
- Hakimler ve Savcılar Kurulu ile ilgili yapılan değişiklikler (madde 159)
- Milletvekili genel ve ara seçimlerinden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılacak mahalli idare seçimlerinin milletvekili genel/ara seçimleri ile birleştirilmesi kuralının kaldırılması (madde 127)

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin takvimin başladığı tarihte yürürlüğe giren hükümler:

- TBMM üye sayısının 600'e çıkarılması (madde 75)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri beş yılda bir aynı günde yapılır hükmü (madde 77)
- Cumhurbaşkanlığı'nın adaylık ve seçimini düzenleyen 101. madde hükmü

Bunlar dışındaki değişiklikler ise, birlikte yapılacak Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecektir.

BAŞKENT
KARİYER

Madde 9 (Eski hüküm)**Yargı yetkisi**

Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

Madde 9 (Anayasa değişikliği hakkında kanunun Resmî Gazete yayımı tarihinde yürürlüğe giren hüküm)

Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve **tarafsız** mahkemelerce kullanılır.

Açıklama:

“Yargının bağımsızlığı” ilkesine “tarafsızlık” ilkesi de eklendi. Böylelikle, “bağımsızlık” gibi “tarafsızlık” da yargının anayasal niteliklerinden biri haline getirildi.

Madde 75 (Mevcut hüküm):**Türkiye Büyük Millet Meclisi****A. Kuruluşu:**

Türkiye Büyük Millet Meclisi genel oyla seçilen **beş yüz elli** milletvekilinden oluşur.

Yapılacak ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin takvimin başladığı tarihte yürürlüğe giren hüküm:**Madde 75****Türkiye Büyük Millet Meclisi****A. Kuruluşu:**

Türkiye Büyük Millet Meclisi genel oyla seçilen **altı yüz** milletvekilinden oluşur.

Açıklama:

Milletvekili Seçim Kanunu’na göre, milletvekili seçimi tek derecelidir. Seçim nispi temsil sistemine göre, genel, eşit ve gizli oyla, bütün yurttaki aynı günde yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Seçmen, oyunu tam bir serbestlikle kendisi kullanır. Oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanması açık olarak yapılır. Görüleceği üzere bu noktada herhangi bir mevzuat değişikliği söz konusu değildir.

Milletvekili Seçim Kanunu'nun 12. maddesinde yapılan 13/3/2018 tarihinde 7102 sayılı kanunla yapılan değişiklikle "Seçim İttifakı" kavramının yasal temeli oluşturuldu. Buna göre, seçimlere katılma yeterliliği taşıyan siyasi partiler, ittifak yaparak seçime katılabilir. İttifak yapan siyasi partiler, kendi aday listelerini verir.

Milletvekili Seçim Kanunu'na göre seçimlere katılan siyasi partilerin oy pusulasındaki yerleri Yüksek Seçim Kurulu tarafından gerçekleştirilecek kuraya göre belirlenmektedir. İttifak yapan siyasi partiler, kuraya ittifak olarak dâhil edilir ve oy pusulasında yan yana yer alır. Bu partilerin ittifak içerisindeki sıraları da kurayla belirlenir. İttifakın unvanı yoksa, ittifak unvanı bölümüne yalnız "İTTİFAK" ibaresi yazılır (Milletvekili Seçim Kanunu m. 26).

Daha önce de belirttiğimiz gibi, genel seçimlerde ülke genelinde, ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde, geçerli oyların % 10'unu geçmeyen partiler milletvekili çıkaramazlar (Milletvekili seçim Kanunu m. 33). Fakat bu maddede 13/3/2018 tarihinde 7102 sayılı kanunla yapılan değişiklikle eklenen cümleye göre, seçim ittifakı yapılması halinde, yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı esas alınır ve bu siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.

Seçime katılmış siyasi partilerin, ittifakların ve bağımsız adayların adları alt alta ve aldıkları geçerli oy sayıları da hizalarına yazılır. Siyasi partilerin ve ittifakların oy sayıları, önce bire, sonra ikiye, sonra üçe.... ile o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşıncaya kadar bölünür. Elde edilen paylar ile bağımsız adayların aldıkları oylar ayırım yapılmaksızın en büyükten en küçüğe doğru sıralanır. Seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısı kadar bu payların sahibi olan siyasi partilere, ittifaklara ve bağımsız adaylara rakamların büyüklük sırasına göre milletvekili tahsis olunur (Derslerimizde uygulamalı olarak gösterdiğimiz D'Hondt usulü)

İttifakın elde edeceği milletvekili sayısının hesaplanmasında, ittifak yapan siyasi partilerin toplam oyu esas alınır. İttifakın elde ettiği toplam milletvekili sayısı, ittifak yapan siyasi partiler arasında her birinin aldığı geçerli oy sayısı esas alınarak yine D'Hondt usulüne göre paylaştırılır.

Madde 76 (Anayasa değişikliği hakkında kanunun resmî gazete yayımı tarihinde yürürlüğe giren hüküm)

Milletvekili seçilme yeterliliği

On sekiz yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.

En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, **askerlikle ilişkili olanlar**, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, (Değişik ibare: 27/12/2002-4777/1 md.) terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler. Hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler mensupları, görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler.

Açıklama:

Değişiklikle, 25 olan milletvekili seçilme yaşı 18'e indirilmiştir. Milletvekili adayı olmak için gerekli olan "askerlik yapmış olmak" şartı kaldırdı, bunun yerine "askerlik ile ilişkisi olmamak" şartı getirildi. Buna göre, henüz askerlik çağına gelmemiş olanlar ile askerlik çağına gelmiş olup da askerliğini tecil ettirmiş olanlar milletvekili seçilebilecektir.

Madde 77 (Mevcut hüküm)**Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçim dönemi**

~~Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçimleri dört yılda bir yapılır.~~

~~Meclis, bu süre dolmadan seçimin yenilenmesine karar verebileceği gibi, Anayasada belirtilen şartlar altında Cumhurbaşkanınca verilecek karara göre de seçimler yenilenir. Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.~~

~~Yenilenmesine karar verilen Meclisin yetkileri, yeni Meclisin seçilmesine kadar sürer.~~

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin takvimin başladığı tarihte yürürlüğe giren hüküm:**Madde 77****Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanının seçim dönemi**

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri **beş yılda bir aynı günde yapılır.**

Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığı seçiminde birinci oylamada gerekli çoğunluğun sağlanamaması halinde 101 inci maddedeki usule göre ikinci oylama yapılır.

Açıklama:

Görüleceği üzere bu maddedeki en önemli değişiklik, TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birleştirilerek 5 yılda bir ve aynı günde yapılmasıdır. Burada dikkat edilmesi gereken Cumhurbaşkanı seçiminin ülkemizde iki turda yapılıyor olmasıdır. Maddede Cumhurbaşkanı'nın ilk turda belirlenememesi durumunda nasıl bir yol izleneceği Anayasa'nın 101. maddesine atıf yapılarak çözülmüştür. Cumhurbaşkanının seçimini düzenleyen 101. maddeye göre;

- Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir.

- İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.
- Seçimlerin tamamlanamaması halinde yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder.
- Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

(Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin diğer koşullar aşağıda daha detaylı olarak gösterilecektir)

Madde 87 (Mevcut hüküm)**Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri**

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri:

- kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak;
- ~~Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemek;~~
- ~~Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek;~~
- bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek;
- para basılmasına ve savaş ilanına karar vermek; milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilanına karar vermek
- Anayasanın diğer maddelerinde ön görülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.

Birlikte yapılacak Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 87**Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri**

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri:

- kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak;
- bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek;
- para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek;
- milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek
- Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.

Açıklama:

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesi ile birlikte Bakanlar Kurulu tamamıyla sona erecek ve yürütme tıpkı başkanlık hükümet sisteminde olduğu gibi tekçi (monist) bir yapıya bürünecektir ve yürütmenin başında Cumhurbaşkanı yer alacaktır.

Mevcut sistemimizde bakanlar milletvekili seçilme yeterliliğine sahip kişiler arasından, başbakan tarafından seçilip Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktaydı. Yine gerektiğinde Başbakanın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından görevlerinden alınmaktaydı. Yeni sistemle birlikte artık bakanlar, Cumhurbaşkanı tarafından atanacaklar ve gerektiğinde Cumhurbaşkanı tarafından görevlerine son verilecektir. Yeni sistemin getireceği yeniliklerden birisi de, bakan olarak atana kişi eğer TBMM üyesi ise (yani milletvekili ise), TBMM üyeliği sona erecektir. Yani artık, eskiden olduğu gibi bir kimse hem bakan hem de milletvekili olamayacaktır. Bakanlar, Cumhurbaşkanına karşı sorumlu olacaklardır!

Ayrıca, 1961 Anayasası'nda yapılan 1971 değişikliği ile hukuk sistemimize giren "Kanun Hükmünde Kararname"ler de artık tamamen ortadan kalkmıştır.

Mevcut sistemimizde bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görev ve yetkileri kanunla belirlenmekteydi. Yeni sistemle birlikte bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması **Cumhurbaşkanlığı kararnamesi** ile düzenlenir.

Cumhurbaşkanlığı kararnamesi nedir?

1982 Anayasası'nın mevcut 107. maddesine göre, "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin kuruluşu, teşkilat ve çalışma esasları, personel atama işlemleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir."

Cumhurbaşkanlığı kararnamesi de Olağanüstü hal ve Sıkıyönetim Kanun Hükmünde Kararnameleri gibi 1982 Anayasası'nın ihdas ettiği yeni bir düzenleyici işlem türüydü.

Yeni sistemle birlikte Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği örgütü ortadan kaldırılıyor. Fakat, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi farklı bir hukuki statüye kavuşturularak devam edecektir. Buna göre:

- Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir (Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin çıkarılabilmesi için, TBMM'den izin alınması gerekmemektedir. Bu anlamda asli bir yetki kullanımı söz konusu olmaktadır).
- Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenemez. (Bu maddeden de anlaşılacağı üzere Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile temel hak ve hürriyetlerde sınırlama yapılamayacağı yalnızca sosyal ve ekonomik hak ve ödevlerde düzenleme yapılabileceği sonucu ortaya çıkıyor.)
- Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.
- Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.

- Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde kanun hükümleri uygulanır.
- Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.
- Kararnameler, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse Resmi Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer.
- Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin şekil ve esas bakımından denetimi Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacaktır. Ancak, olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz.

Bu maddeye ilişkin dikkat etmemiz gereken diğer bir husus da, genel ve özel af yasası çıkarma yetkisinin yine mecliste olduğu fakat değişen aritmetik yapı nedeniyle artık af yasası çıkarılması için meclis üye tamsayısının 3/5'nin (360) kabul oyu gerekecektir. Yine orman suçları bakımından genel ya da özel af çıkarılması mümkün değildir.

Madde 89 (Mevcut hüküm)**Kanunların Cumhurbaşkanınca yayımlanması**

Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise geri gönderebilir.

Birlikte yapılacak Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 89**Kanunların Cumhurbaşkanınca yayımlanması**

Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu **üye tam sayısının salt çoğunluğu ile aynen kabul ederse**, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise geri gönderebilir.

Açıklama:

Derslerimizde kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekillerinin yetkili olduğunu söylemiştik. Yukarıda belirttiğimiz üzere artık Bakanlar Kurulu sona erdiği için, Bakanlar Kurulu'nun kanun tasarısı sunması da söz konusu olmayacaktır. Yeni sistemde artık kanun teklifi verme yetkisi yalnızca milletvekillerine aittir.

Derslerimizde de belirttiğimiz üzere, TBMM Genel Kurulu tarafından kabul edilen kanunlar yayımlanmadan yürürlüğe girmez. Kanunları yayımlama görevi Cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanı on beş gün içinde kanunu resmî gazetede yayımlar veya bir daha görüşülmek üzere TBMM ye geri gönderir (Bütçe kanunu hariç). Burada yapılan önemli değişiklik, Cumhurbaşkanının kanunu tekrar görüşülmesi için meclise geri göndermesi durumunda meclisin kanunu aynen kabul edebilmesi için artık üye tamsayısının salt çoğunluğunun (301) oyunun gerekmesidir. Böylece cumhurbaşkanının kanunlar üzerindeki geciktirici veto yetkisi, güçleştirici vetoya dönüştürülmüştür.

Bunun dışında maddede herhangi bir değişiklik söz konusu değil. Yani daha önceden anlattığımız durumlar aynen geçerli. Örneğin Cumhurbaşkanı bir kanunun tamamını değil de bir kısmını uygun bulmazsa yine tamamını meclise yeniden görüşülebilmesi için iade edebilir. Meclis ise yalnızca Cumhurbaşkanı tarafından geri gönderilen kanunun, ister kısmen uygun bulunmayan maddelerini, isterse tamamını yeniden görüşülebilir. Ancak unutulmamalı ki bir kanun, kısmen uygun bulunmayarak geri gönderilse ve TBMM kanunu kısmen görüşse bile, kanun, her halükarda tümüyle oylanarak kabul edilir.

Genel olarak, bir kanunun hangi tarihte yürürlüğe gireceği, kanunun kendi metninde gösterilir. Kanun metninde kanunun hangi tarihte yürürlüğe gireceği konusunda bir hüküm yok ise kanun, Resmî Gazetede yayımlandığı günü izleyen günden itibaren kırk beş gün sonra yürürlüğe girer.

Madde 93 (Mevcut hüküm)**Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyetleri ile ilgili hükümler****A. Toplanma ve tatil**

Meclis, bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapabilir; ara verme veya tatil sırasında, ~~doğrudan doğruya veya Bakanlar Kurulunun istemi üzerine,~~ Cumhurbaşkanınca toplantıya çağrılır.

Birlikte yapılacak Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 93**Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyetleri ile ilgili hükümler****A. Toplanma ve tatil**

Meclis, bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapabilir; ara verme veya tatil sırasında, Cumhurbaşkanınca toplantıya çağrılır.

Açıklama:

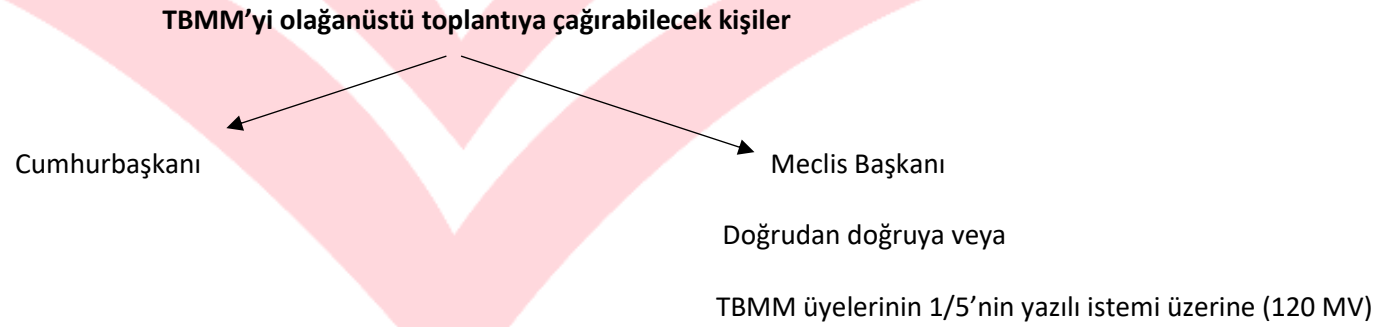
Derslerimizde belirttiğimiz üzere, Danışma Kurulu'nun önerisi üzerine Genel Kurulca başka bir karar alınmadıkça, Türkiye Büyük Millet Meclisi 1 Temmuz günü tatile girer. Meclis, bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, her yıl Ekim ayının ilk günü kendiliğinden toplanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin tatil dışında ayrıca çalışmalarını on beş günü geçmemek üzere çalışmalarını erteleyebilir.

TBMM'nin tatilde ya da ara verme sırasında olağanüstü toplantıya çağrılabilmesi mümkündür. TBMM'yi olağanüstü toplantıya, Cumhurbaşkanı doğrudan doğruya ya da Bakanlar Kurulu'nun talebi üzerine çağırabilirdi. Ayrıca Meclis Başkanı da doğrudan doğruya ya TBMM üyelerinin beşte birinin yazılı istemi üzerine toplantıya çağırabilir demistik. Bu maddede yapılan tek değişiklik görüleceği üzere, Cumhurbaşkanının Meclis'i olağanüstü toplantıya çağırması usulünde Bakanlar Kurulu'nun isteminin çıkarılmış olmasıdır. Yukarıda da belirttiğimiz üzere yeni sistemle birlikte Bakanlar Kurulu'nun görevi sona erecektir. Bunun dışında bahsedilen diğer durumlar aynen geçerliliğini korumaktadır.

Yeni düzenlemeyle birlikte:

Madde 98 (Mevcut hüküm)

IV- Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları

A- Genel olarak

Türkiye Büyük Millet Meclisi soru, Meclis araştırması, genel görüşme, gensoru ve Meclis soruşturması yollarıyla denetleme yetkisini kullanır.

Soru, Bakanlar Kurulu adına, sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmak üzere Başbakan veya bakanlardan bilgi istemektir.

Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir.

Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir.

Soru, Meclis araştırması ve genel görüşme ile ilgili önergelerin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile cevaplandırılma, görüşme ve araştırma yöntemleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.

Birlikte yapılacak Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 98

Madde Kenar Başlığı Kaldırıldı

Türkiye Büyük Millet Meclisi; meclis araştırması, genel görüşme, meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanır.

Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir.

Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir.

Meclis soruşturması, Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar hakkında 106'ncı maddenin beşinci, altıncı, yedinci fıkraları uyarınca yapılan soruşturmadan ibarettir.

Yazılı soru; yazılı olarak en geç on beş gün içerisinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir.

Meclis araştırması, genel görüşme ve yazılı soru önergelerinin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile araştırma usulleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.

Açıklama:

Derslerimizde TBMM'nin bilgi edinme ve denetim yolları olarak Anayasa'da 5 mekanizmaya yer verildiğini söylemiştik. Bunları hatırlayacak olursak:

- Soru
- Genel görüşme
- Meclis araştırması
- Gensoru
- Meclis soruşturması

Yürürlüğe girecek yeni düzenlemeyle birlikte bilgi edinme ve denetim yolları:

- Meclis araştırması
- Genel görüşme
- Meclis soruşturması
- Yazılı soru

olarak belirlenmiştir. Görüleceği üzere gensoru kaldırılmıştır. Yeni hükümet sistemimizin adı “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi” olarak nitelendirsek de temellerini “Başkanlık hükümet sistemi”nden almaktadır. Başkanlık sisteminde güvenoyuyla görevde kalan ve gensoru ile düşürülen bir Bakanlar Kurulu ve Başbakan bulunmaz.

Değişikle birlikte Meclis soruşturması ise zorlaştırılmıştır. Burada Meclis soruşturma usulünün nasıl yapılacağı konusu 106. maddeye atıf yapılarak çözülmüştür. Buna göre:

- Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, **Cumhurbaşkanına karşı sorumludur**. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleri ile ilgili suç işledikleri iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun (301) vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir.
- Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün (360) **gizli oyuyla** soruşturma açılmasına karar verebilir.
- Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasî partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasî parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak **on beş kişilik bir komisyon** tarafından soruşturma yapılır.
- Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu **iki ay içinde** Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona **bir aylık yeni ve kesin bir süre** verilir.
- Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının üçte ikisinin (400) **gizli oyuyla** Yüce Divana sevk kararı alabilir.
- Yüce Divan yargılaması **üç ay** içerisinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere **üç aylık ek süre** verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.
- Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan **mahkûm edilen** Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer (Yani, yargılama sırasında görevi sona ermeyecektir).
- Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, **göreviyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanır**.
- Son olarak, meclis soruşturması sadece görevdeki bakan ya da Cumhurbaşkanı yardımcıları bakımından değil, görevi sona erdikten sonra eski bakan ya da Cumhurbaşkanı yardımcıları bakımından da işletilebilecektir.

- **Cumhurbaşkanı yardımcılığı nedir?**

- Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir (Anayasa’da Cumhurbaşkanı’nın en fazla kaç tane Cumhurbaşkanı yardımcısı atayacağına ilişkin kesin bir sayı bulunmamaktadır. Ayrıca Cumhurbaşkanı yardımcısının atanmasında TBMM’nin onayı gerekmeyecektir).

- Cumhurbaşkanı yardımcıları, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Cumhurbaşkanı yardımcıları, 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde ant içerler.
- Cumhurbaşkanı yardımcıları Cumhurbaşkanı'na karşı sorumludur.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer (Yani bir kişi hem milletvekili hem de Cumhurbaşkanı yardımcısı olamayacaktır).
- Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde yerine yenisi seçilinceye kadar; Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır (Mevcut Anayasal düzenlemede hatırlanacağı üzere bu vekaleti Meclis Başkanı yürütmekteydi).

Yeni değişiklikle birlikte "Soru" denetim mekanizmasında da bir değişiklik yapıldığını görmekteyiz. Öncelikle, ismi artık "Yazılı Soru" olarak değiştirilmiştir. Buna göre:

- Yazılı soru; yazılı olarak en geç on beş gün içerisinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir.

Mevcut düzenlemede Başbakan ya da bakanların soru önergesine ne kadar süre içerisinde cevap vereceklerine ilişkin Anayasa'da herhangi bir hüküm yer almamaktaydı (Süreye ilişkin düzenlemeler TBMM İçtüzüğünde yer almaktaydı). Yeni düzenleme ile sözlü soru/yazılı soru ayırımına son verilerek, yalnızca "yazılı soru"ya yer verilmiş ve buna da en geç 15 gün içinde cevap verileceği hükme bağlanmıştır.

Yine maddenin son fıkrasına bakacak olursak meclis araştırması, genel görüşme ve yazılı soru önergelerinin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile araştırma usulleri Meclis İçtüzüğü ile belirleneceği belirtilmiştir. Bu nedenle TBMM İçtüzük değişikliğinin de ilerleyen dönemlerde yapılarak bunların detaylandırılmasına gidileceği kuşkusuz görünmektedir. Dolayısıyla, şu anda sınavlar bakımından burada bizim bilmemiz gereken temel denetim mekanizması "Meclis Soruşturması" olacaktır.

Madde 101 (Mevcut hüküm)

YÜRÜTME

1. Cumhurbaşkanı

A. Nitelikleri ve tarafsızlığı

Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip Türk vatandaşları arasından, halk tarafından seçilir.

Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden veya Meclis dışından aday gösterilebilmesi yirmi milletvekilinin yazılı teklifi ile mümkündür. Ayrıca, en son yapılan milletvekili genel seçimlerinde geçerli oylar toplamı birlikte hesaplandığında yüzde onu geçen siyasi partiler ortak aday gösterebilir.

Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin takvimin başladığı tarihte, yürürlüğe giren hüküm:

Madde 101

YÜRÜTME

1. Cumhurbaşkanı

A. Adaylık ve seçimi

Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yüksek öğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip, **Türk vatandaşları arasından, doğrudan** halk tarafından seçilir.

Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse **en fazla iki defa** Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığına, **siyasi parti grupları**, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir.

Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir.

İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir. Seçimlerin tamamlanamaması halinde yenisi göreve başlayınca kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin diğer usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

Açıklama:

Yürürlüğe giren yeni düzenlemeyle Anayasa'nın 102. maddesi ilga edilerek, Cumhurbaşkanı'nın adaylığı ve seçimi tek maddede (101. madde) düzenlenmiştir. Yeni düzenlemeye bakacak olursak:

Cumhurbaşkanı seçilme yeterliliğinin şartları

- Türk vatandaşı olmak
  - Kırk yaşını doldurmuş olmak
  - Yüksek Öğrenim yapmış olmak
  - Milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmak
- Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır ve halk tarafından seçilir.
  - Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Bu madde aynen korunmuş gibi görünse de istisnai iki duruma yer verilmiştir. İlki 116. maddede yer almaktadır. Buna göre, Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir. Bu hüküm, bir kişinin 15 yıla yakın cumhurbaşkanlığı koltuğunda oturmasını mümkün kılıyor. Örneğin, bir kişi cumhurbaşkanı seçildi ve beş yıl görev yaparak ilk dönemini tamamladı. İkinci kez tekrar seçildi. Dört yıl cumhurbaşkanlığı yaptıktan sonra TBMM, seçimlerin yenilenmesine karar verdi. Bu kişi üçüncü kez aday olma hakkını elde ediyor. Seçime girip tekrar seçilirse beş yıl daha cumhurbaşkanlığı yapacaktır. Böylelikle süre toplamda 14 yıla çıkmış olur. Bu konuya, aşağıda seçimlerin yenilenmesi durumunda tekrar değinilecektir.

İkinci istisnai durum ise 106. maddede düzenlenmiştir. Buna göre, cumhurbaşkanlığı makamı boşaldığında TBMM'nin normal seçimlerine bir yıldan fazla bir süre varsa, 45 gün içinde cumhurbaşkanlığı seçimi yapılır. Seçilen cumhurbaşkanı TBMM'nin seçim tarihine kadar görevine devam eder; ancak bu süre onun için bir "dönem" kabul edilmez. Bu hüküm sayesinde de bir kişi 10 yıldan fazla bir süre Cumhurbaşkanlığı yapabilir.

- Cumhurbaşkanı seçilen kişinin varsa milletvekilliği kendiliğinden sona erer.

Görüleceği gibi bu düzenlemeler yukarıda bahsedilenler şartlarla hemen hemen paralel durumdadır. Önemli olan nokta, Cumhurbaşkanı seçimi için aday gösterecek olanlarda söz konusudur.

Cumhurbaşkanı adayı gösterecek olanlar:

- siyasi parti grupları,
- en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların **tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler**
- **en az yüz bin seçmen**

Görüleceği üzere, aday göstermede partiler için aranan barajın yüzde 10'dan yüzde 5'e çekilmesi ve belli sayıda seçmenin doğrudan aday gösterebilmesi aday gösterme koşullarında eski duruma kıyasla önemli farklılıklardır.

Cumhurbaşkanının seçilme usulü

Cumhurbaşkanının seçimi yine en çok iki turda tamamlanacaktır. Buna göre:

- Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir.
- İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. **Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.**
- Seçimlerin tamamlanamaması halinde yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder.
- Seçilen Cumhurbaşkanı, and içerek göreve başlar.

Madde 104 (Mevcut Hüküm)**Görev ve yetkileri**

Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir.

Bu amaçlarla Anayasanın ilgili maddelerinde gösterilen şartlara uyarak yapacağı görev ve kullanacağı yetkiler şunlardır:

a) Yasama ile ilgili olanlar:

Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapmak,

Türkiye Büyük Millet Meclisini gerektiğinde toplantıya çağırmak,

Kanunları yayımlamak,

Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri göndermek,

Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halk oyuna sunmak,

Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İttüzüğünün, tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya Şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmak,

Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek,

b) Yürütme alanına ilişkin olanlar:

Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek,

Başbakanın teklifi üzerine bakanları atamak ve görevlerine son vermek,

Gerekli gördüğü hallerde Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek veya Bakanlar Kurulunu başkanlığı altında toplantıya çağırarak,

Yabancı devletlere Türk Devletinin temsilcilerini göndermek, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek,

Milletlerarası antlaşmaları onaylamak ve yayımlamak,

Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil etmek,

Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar vermek,

Genelkurmay Başkanını atamak,

Milli Güvenlik Kurulunu toplantıya çağırarak,

Milli Güvenlik Kuruluna Başkanlık etmek,

Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararıyla sıkıyönetim veya olağanüstü hal ilan etmek ve kanun hükmünde kararname çıkarmak,

Kararnameleri imzalamak,

Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak,

Devlet Denetleme Kurulunun üyelerini ve Başkanını atamak,

Devlet Denetleme Kuruluna inceleme, araştırma ve denetleme yaptırmak,

Yükseköğretim Kurulu üyelerini seçmek,

Üniversite rektörlerini seçmek,

c) Yargı ile ilgili olanlar:

Anayasa Mahkemesi üyelerini, Danıştay üyelerinin dörtte birini, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hakimler ve Savcılar Kurulu üyelerini seçmek.

Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte, yürürlüğe girecek hüküm:

Görev ve yetkileri

Madde 104

Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.

Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.

Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.

Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.

Kanunları yayımlar.

Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.

Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.

Cumhurbaşkanı yardımcılarını atar ve görevlerine son verir.

Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararıyla düzenler.

Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.

Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar.

Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.

Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi adına, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.

Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.

Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.

Cumhurbaşkanı, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilir.

Kararnameler ve yönetmelikler, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer.

Cumhurbaşkanı ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

Açıklama:

Madde yine Cumhurbaşkanını'nın Devletin başı olduğunu vurgulamıştır. Burada dikkat edilmesi gerekenin yürütme yetkisinin artık tek başına Cumhurbaşkanı verilmiş olmasıdır. Böylece parlamenter sistemde sıklıkla bahsettiğimiz yürütmenin düalist yapısı (Cumhurbaşkanı/Bakanlar Kurulu) sona ermiş bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.

Maddenin eski halinde Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç başlık altında düzenlenmekteyken, yeni düzenlemede bu tasniften vazgeçilmiştir. Sınavlar bakımından buradaki görev ve yetkilerin akılda kalıcılığını sağlamak açısından yine eski düzenlemede olduğu alt başlıklar halinde tasnif edip çalışırsak daha verimli olacaktır. Şöyle ki:

Yasamaya ilişkin olanlar:

- Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.
- Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir (Eski düzenlemede yer almayan tamamen yeni eklenen hüküm).
- Kanunları yayımlar.
- Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.
- Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.

- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.

Yürütmeye ilişkin olanlar:

- Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları atar ve görevlerine son verir (Cumhurbaşkanı yardımcılığı hakkında yukarıda bilgi verilmişti).
- Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanı kararnamesi ile düzenler (Eski düzenlemede yer almayan, yeni bir hüküm. Üst kademe yöneticilerinin kimler olduğu ve bunların kriterlerine ilişkin Anayasa'da herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir).
- Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.
- Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar.
- Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır (Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Bakanlar Kurulu sorumluydu. Aşağıda yeniden değineceğimiz üzere artık, Cumhurbaşkanı sorumlu olacaktır).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi adına, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.
- Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.
- Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.

Dikkat: Cumhurbaşkanı'nın, Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları ve üst kademe kamu yöneticilerini ataması TBMM'nin onayına tabi değildir!

Maddenin yeni halinde yer verilmese de Anayasa'nın Yargı bölümündeki hükümleri dikkate alındığında;

- Anayasa Mahkemesi'nin 12 üyesini,
- Danıştay üyelerinin dörtte birini,
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı vekilini,
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun 4 üyesini seçme

yetkisi halen Cumhurbaşkanındadır.

Aslında bu maddede vurgulanan en önemli değişiklik, Cumhurbaşkanına TBMM'den herhangi bir izin almaksızın (asli bir yetki) yürütme yetkisine ilişkin konularda "Cumhurbaşkanlığı kararnamesi" çıkarma yetkisinin verilmiş olmasıdır. Buna ilişkin açıklamalarımıza yukarıda yer vermiştik.

Bu maddedeki diğer önemli bir düzenleme ise, Cumhurbaşkanına kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, **yönetmelik** çıkarma yetkisinin verilmiş olmasıdır. Yönetmeliklerle ilgili açıklamamızı ise aşağıda, 124. maddeye ilişkin kısımda bulacaksınız.

Madde 105 (Mevcut hüküm)**Sorumluluk ve sorumsuzluk hali**

Cumhurbaşkanının, Anayasa ve diğer kanunlarda Başbakan ve ilgili bakanın imzalarına gerek olmaksızın tek başına yapabileceği belirtilen işlemleri dışındaki bütün kararları, Başbakan ve ilgili bakanlarca imzalanır; bu kararlardan Başbakan ve ilgili bakan sorumludur.

Cumhurbaşkanının resen imzaladığı kararlar ve emirler aleyhine Anayasa Mahkemesi dahil, yargı mercilerine başvurulamaz.

Cumhurbaşkanı, vatana ihanetten dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlandırılır.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte, yürürlüğe girecek hüküm:**Madde 105****Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu**

Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasî partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak on beş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içerisinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı seçim kararı alamaz.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanının görevi sona erer.

Cumhurbaşkanının görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da bu madde hükmü uygulanır.

Açıklama:

Parlamentar hükümet sisteminin en belirleyici özelliklerinden birisi, yasama organınca seçilen, tarafsız, sembolik yetkileri taşıdığı için sorumsuz olan ve dengeleyici/frenleyici (checkandbalance) işlev gören Cumhurbaşkanı'nın bulunmasıydı. 1982 Anayasası'nda ise, parlamenter sistemin doğasına aykırı bir şekilde Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini artırmış fakat, buna rağmen sorumluluk yüklememişti. 2007 yılından yapılan Anayasa değişikliği Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesine karar verilmesi parlamenter hükümet sistemindeki en önemli sapmalardan bir diğeri olmuştu. Yine, son olarak 2017 Anayasa değişikliğinin kabul edilmesiyle hemen yürürlüğe giren ve Cumhurbaşkanı'nın siyasi parti üyesi olabileceğine ilişkin düzenlemeyle aslında fiilen parlamenter hükümet sistemi terk edilmişti.

Mevcut sistemimize göre, Cumhurbaşkanı görevi ile ilgili işlediği suçlar bakımından yalnızca "vatana ihanet" suçundan sorumlu tutulabilmekteydi. Yeni düzenlemeyle birlikte artık Cumhurbaşkanı'nın görev suçu / adi (kişisel) suç ayırımı yapmaksızın, suç işlemesi halinde hangi mahkeme tarafından ve ne şekilde yargılanacağı daha ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Yeni düzenlemeye bakacak olursak:

- Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi **üye tamsayısının salt çoğunluğunun (301)** vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir.
- Meclis, önergeyi en geç **bir ay içinde görüşür** ve **üye tamsayısının beşte üçünün (360) gizli** oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.
- Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasî partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak **on beş kişilik bir komisyon** tarafından soruşturma yapılır.
- Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu **iki ay** içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona **bir aylık** yeni ve kesin bir süre verilir.
- Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren **on gün** içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren **on gün** içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının **üçte ikisinin gizli oyuyla (400)** Yüce Divana sevk kararı alabilir.
- Yüce Divan yargılaması **üç ay** içerisinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere **üç aylık ek süre** verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.
- Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı seçim kararı alamaz.
- Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan **mahkûm edilen** Cumhurbaşkanı'nın görevi sona erer (Dikkat edilirse, yüce divanda yargılanan Cumhurbaşkanı'nın görevi sona ermiyor, seçilmeye engel bir suçtan mahkûmiyet alması durumunda görevi sona erecektir).
- Cumhurbaşkanı'nın görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da bu madde hükmü uygulanacaktır. (Cumhurbaşkanı görev yaptığı dönemde değil de görevi bittikten sonra bir suç işlemesi halinde ise herkes gibi Adli mahkemeler tarafından yargılanacaktır)

Madde 106 (Mevcut hüküm)

Cumhurbaşkanına vekillik etme

Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, görevine dönmesine kadar, ölüm, çekilme veya başka bir sebeple Cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte, yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 106

Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanına vekalet ve bakanlar

Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir.

Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde kırkbeş gün içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır. Genel seçime bir yıl ve daha az kalmışsa Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimi de Cumhurbaşkanı seçimi ile birlikte yenilenir. Genel seçime bir yıldan fazla kalmışsa seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı tarihte her iki seçim birlikte yapılır.

Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde and içerler. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.

Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlar, Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlar hakkında görevleri ile ilgili suç işledikleri iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasî partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasî parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak on beş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımdan itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içerisinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Bu kişilerin görevde buldukları sürede, görevleriyle ilgili işledikleri iddia edilen suçlar bakımından, görevleri bittikten sonra da (5)'inci, (6)'nci ve (7)'nci fıkra hükümleri uygulanır.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer.

Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlar, göreviyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanır.

Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.

Açıklama:

Yeni sisteme göre Cumhurbaşkanı seçilen kişi, bir veya birden fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilecektir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ABD tipi klasik başkanlık sisteminden ayrılan önemli noktalarından birisi de burasıdır. ABD Başkanlık sistemi uygulamasında Başkanın yalnızca bir yardımcısı bulunmakta ve bu da Başkanla birlikte doğrudan halk tarafından seçilmektedir. (Cumhurbaşkanı yardımcılığı hakkında gerekli açıklamaları yukarıda yapmıştık. O neden burada tekrar etmeyeceğiz)

Yeni sistemle birlikte bakanları atama yetkisi de Cumhurbaşkanı'ndan olacaktır. Tıpkı Cumhurbaşkanı yardımcılığında olduğu gibi, bakanların atanmasında da TBMM'nin onayı gerekmeyecektir.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve Bakanlar milletvekili seçilme yeterliliğine sahip kişiler arasından atanacak ve TBMM üyesi olmaları halinde, atanmaları ile üyelikleri sona erecektir. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve Bakanlar Cumhurbaşkanına karşı sorumlu olacaktır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve Bakanların görevleriyle ilgili işlemiş olduğu suçlardan dolayı sorumluluğu ve Yüce Divan'a gönderilmesine ilişkin usul hakkında yukarıda "Meclis Soruşturması" kısmında bilgi vermiştik.

Dikkat: Mevcut Anayasal düzenlememize göre bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir. Fakat yeni düzenlemeyle birlikte bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması **Cumhurbaşkanlığı kararnamesi** ile düzenlenir!

Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması durumu:

- Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde (ölüm, istifa gibi) **kırk beş gün** içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır.
- Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.
- Genel seçime **bir yıl ve daha az kalmışsa** Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimi de Cumhurbaşkanı seçimi ile birlikte yenilenir.
- Genel seçime **bir yıldan fazla kalmışsa** seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı tarihte her iki seçim birlikte yapılır. Örneğin, bir kişi Cumhurbaşkanı seçildi. Ama aradan bir yıl geçmeden cumhurbaşkanlığı makamı herhangi bir sebeple (ölüm, istifa, mahkûmiyet gibi) boşaldı. 45 gün içinde seçimlere gidildi ve yeni bir cumhurbaşkanı seçildi. Seçilen Cumhurbaşkanı dört yıl görev yaptı. Ama anayasanın ilgili hükmü gereğince bu süre onun için bir "dönem" sayılmayacaktır. Anayasaya göre normalde bir kişi en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir. Yani en fazla bir kimse 10 yıl Cumhurbaşkanlığı yapabilirken burada özel düzenleme gereği 4 yıllık süre dönemden sayılmayacak ve bu durumda aslında bu kişinin Cumhurbaşkanlığına geçirdiği süre 14 yıla kadar çıkabilecektir.

Madde 114 (Mevcut hüküm)

Seçimlerde geçici Bakanlar Kurulu

Madde 114 — Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinden önce, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanları çekilir. Seçimin başlangıç tarihinden üç gün önce; seçim dönemi bitmeden seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde ise, bu karardan başlayarak beş gün içinde, bu bakanlıklara Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışarıdan bağımsızlar Başbakanca atanır.

116'ncı madde gereğince seçimlerin yenilenmesine karar verildiğinde Bakanlar Kurulu çekilir ve Cumhurbaşkanı geçici Bakanlar Kurulunu kurmak üzere bir Başbakan atar.

Geçici Bakanlar Kuruluna, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanları Türkiye Büyük Millet Meclisindeki veya Meclis dışındaki bağımsızlardan olmak üzere, siyasi parti gruplarından, oranlarına göre üye alınır.

Siyasi parti gruplarından alınacak üye sayısını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tespit ederek Başbakanı bildirir. Teklif edilen bakanlığı kabul etmeyen veya sonradan çekilen partililer yerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışarıdan bağımsızlar atanır.

Geçici Bakanlar Kurulu, yenilenme kararının Resmî Gazete'de ilanından itibaren beş gün içinde kurulur.

Geçici Bakanlar Kurulu için güvenoyuna başvurulmaz.

Geçici Bakanlar Kurulu seçim süresince ve yeni Meclis toplanıncaya kadar vazife görür.

Açıklama:

Geçici Bakanlar Kurulu'na ilişkin 114. madde, "2. ve 3. fıkralarında belirtilen durumlar dışında", Anayasa değişikliği hakkındaki kanunun resmî gazetede yayımlanması ile ilgi edilmiştir.

Bu maddenin 2. ve 3. fıkraları ise, birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte, tamamıyla yürürlükten kalkacaktır. Bu fıkralar Bakanlar Kurulunun güvenoyunu alamaması ve güvensizlik oyuyla düşürülmesi hallerinde; kırk beş gün içinde yeni Bakanlar Kurulu kurulmadığı veya kurulduğu halde güvenoyu alamadığı takdirde Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına danışarak, seçimlerin yenilenmesine karar vermektedir.

Daha önce de söylediğimiz gibi, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte Bakanlar Kurulu'nun varlığı sona ereceği için, bu maddenin yerine başka bir madde ikame edilmemiştir.

Madde 116 (Mevcut hüküm)

~~Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin Cumhurbaşkanınca yenilenmesi~~

~~Bakanlar Kurulunun, 110 uncu maddede belirtilen güvenoyunu alamaması ve 99 uncu veya 111 inci maddeler uyarınca güvensizlik oyuyla düşürülmesi hallerinde; kırkbeş gün içinde yeni Bakanlar Kurulu kurulmadığı veya kurulduğu halde güvenoyu alamadığı takdirde Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına danışarak, seçimlerin yenilenmesine karar verebilir.~~

~~Başbakanın güvensizlik oyu ile düşürülmeden istifa etmesi üzerine kırkbeş gün içinde veya yeni seçilen Türkiye Büyük Millet Meclisinde Başkanlık Divanı seçiminden sonra yine kırkbeş gün içinde Bakanlar Kurulunun kurulamaması hallerinde de Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına danışarak seçimlerin yenilenmesine karar verebilir.~~

Yenilenme kararı Resmî Gazetede yayımlanır ve seçime gidilir.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 116

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin yenilenmesi

Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu ile seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Bu halde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

Cumhurbaşkanının seçimlerin yenilenmesine karar vermesi halinde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır, Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir. Seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclisin ve Cumhurbaşkanının yetki ve görevleri, yeni Meclisin ve Cumhurbaşkanının göreve başlamasına kadar devam eder.

Bu şekilde seçilen Meclis ve Cumhurbaşkanının görev süreleri de beş yıldır.

Açıklama:

Değişiklikle Meclis'e ve Cumhurbaşkanına karşılıklı seçim yenileme yetkisinin tanınmıştır.

Buna göre, TBMM üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu (360 MV) ile seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Değişiklikten önce de TBMM, yasama dönemi sona ermeden seçimlerin yenilenmesi (erken seçim kararı) verebilmekteydi. Fakat bu kararın alınabilmesi için özel bir çoğunluk aranmamaktaydı. Yine değişikliğe göre, TBMM'nin erken seçim kararı vermesi durumunda TBMM genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılacaktır.

Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilecektir. Örneğin, bir kişi Cumhurbaşkanı seçildi ve beş yıl görev yaparak ilk dönemini tamamladı. İkinci kez tekrar seçildi. Dört yıl cumhurbaşkanlığı yaptıktan sonra TBMM, seçimlerin yenilenmesine karar verdi. Bu kişi üçüncü kez aday olma hakkını elde ediyor. Seçime girip tekrar seçilirse beş yıl daha cumhurbaşkanlığı yapacaktır.

Ayrıca, Cumhurbaşkanı da hiçbir koşula bağlı kalmadan seçimlerin yenilenmesine karar verebilecektir. Yine, bu durumda da TBMM genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılacaktır. Maddenin eski halinde Cumhurbaşkanı'nı seçimleri yenileme yetkisini ancak;

- Bakanlar Kurulu'nun güvenoyu alamaması ve
- güvensizlik oyuyla düşürülmesi hallerinde

kırk beş gün içinde yeni Bakanlar Kurulu kurulmadığı veya kurulduğu halde güvenoyu alamadığı takdirde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına danışarak, karar verebilmekteydi.

Son olarak, seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclisin ve Cumhurbaşkanının yetki ve görevleri, yeni Meclisin ve Cumhurbaşkanının göreve başlamasına kadar devam eder. Bu şekilde seçilen Meclis ve Cumhurbaşkanının görev süreleri de beş yıldır.

Madde 119 (Mevcut hüküm)**Olağanüstü yönetim usulleri****A. Olağanüstü haller****1. Tabii afet ve ağır ekonomik bunalım sebebiyle olağanüstü hâl ilanı**

Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hâl ilan edebilir.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 119**Olağanüstü hâl yönetimi**

Cumhurbaşkanı, savaş hali, savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi, seferberlik, ayaklanma vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması, tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık yada ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilân edebilir.

Olağanüstü hâl ilanı kararı verildiği gün Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır; Meclis gerekli gördüğü takdirde olağanüstü halin süresini kısaltabilir, uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

Cumhurbaşkanının talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında dört ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile 15 inci maddedeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlanacağı veya geçici olarak durdurulacağı, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği kanunla düzenlenir.

Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, 104'üncü maddenin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde belirtilen sınırlamalara tabi olmaksızın Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Kanun hükmündeki bu kararnameler Resmî Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.

Savaş ve mücbir sebeplerle Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanamaması hariç olmak üzere; olağanüstü hâl sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri üç ay içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve karara bağlanır. Aksi halde olağanüstü hallerde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Not: Yeni düzenlemeyle birlikte Anayasa'nın 120, 121 ve 122 maddeleri de ilga edilmiştir.

Açıklama:

Yeni düzenlemeyle birlikte sıkıyönetim usulü Anayasa'dan tamamen çıkarılmıştır. Olağanüstü hâl yönetimi de yeniden düzenlenmiştir. Buna göre:

- Cumhurbaşkanı;

- savaş hali, savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi,
- seferberlik,
- ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma,
- ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması,
- anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması,
- şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması,
- tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık yada ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde

- yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilân edebilir (Artık, MGK'nın görüşü alınmayacaktır).
- Olağanüstü hâl ilanı kararı verildiği gün Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır; Meclis gerekli gördüğü takdirde olağanüstü halin süresini kısaltabilir, uzatabilir (örneğin 3 aylığına ilan edilen OHAL'i 5 aya çıkarabilir ama 6 ayın üzerine çıkamayacaktır) veya olağanüstü hali kaldırabilir.
- **Cumhurbaşkanının talebiyle** Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında **dört ayı** geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.
- Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, 104'üncü maddenin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde belirtilen sınırlamalara tabi olmaksızın (Yani bu dönemde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile temel, haklar, kişi hakları ve ödevleri ile siyasi haklar ve

ödevler alanında düzenleme yapılabilecektir.) Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Kanun hükmündeki bu kararnameler Resmî Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.

- Savaş ve mücbir sebeplerle Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanamaması hariç olmak üzere; olağanüstü hâl sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri üç ay içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve karara bağlanır. Aksi halde olağanüstü hallerde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi kendiliğinden yürürlükten kalkar.
- Olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile 15 inci maddedeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya geçici olarak durdurulacağı, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği kanunla düzenlenir.

Olağan dönem Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Karşılaştırması

Olağan dönem Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

- 1) Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılır
- 2) Yürütme yetkisine ilişkin konularda çıkarılabilir
- 3) Kişi hakları ve ödevleri, siyasi haklar ve ödevler ile münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken konularda ve kanunda açıkça düzenlenen konularda çıkarılamaz (AY m. 104/17).
- 4) Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde kanun hükümleri uygulanır.
- 5) Yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse, RG'de yayımlandıkları gün yürürlüğe girer (TBMM'nin onayı gerekmez)
- 6) Şekil ve esas bakımından AYM'nin denetimine tabidir.

Olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

- 1) Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılır
- 2) Olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda çıkarılabilir.
- 3) Bu dönemlerde çıkarılan kararnamelerle ise AY'nin m. 104/17'de belirtilen sınırlamalara tabi değildir.
- 4) Bu dönemde çıkarılan kararnameler, kanun hükmündedir.
- 5) Resmî gazetede yayımlanır ve aynı gün TBMM'nin onayına sunulur. Savaş ve mücbir sebeplerle TBMM'nin toplanamaması hariç olmak üzere, 3 ay içinde TBMM'de görüşülür ve karara bağlanır. Aksi takdirde kendiliğinden yürürlükten kalkar.
- 6) Bu kararnameler bakımından AYM'de dava açılmaz.

Madde 161 (Mevcut hüküm)

A- Bütçenin hazırlanması ve uygulanması

Devletin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları, yıllık bütçelerle yapılır.

(Değişik ikinci fıkra: 29/10/2005 5428/3 md.) Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü kanunla düzenlenir.

Kanun, kalkınma planları ile ilgili yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller koyabilir.

Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 161

Bütçe ve kesin hesap

Kamu idarelerinin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller kanunla düzenlenir. Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az yetmiş beş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun elli beş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve mali yılbaşına kadar karara bağlanır.

Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe kanununun da çıkarılmaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilerek uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önerileri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile aşılabileceğine dair bütçe kanununa hüküm konulamaz.

Carî yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik teklifleri ile cari ve izleyen yılların bütçelerine malî yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek mali kaynak gösterilmesi zorunludur.

Merkezî yönetim kesin hesap kanunu teklifi, ilgili olduğu mali yılın sonundan başlayarak en geç altı ay sonra Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesin hesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç yetmiş beş gün içinde Meclise sunar.

Kesin hesap kanunu teklifi ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.

Kesin hesap kanunu teklifi, yeni yıl bütçe kanunu teklifiyle birlikte görüşülür ve karara bağlanır.

Not: Yeni düzenlemeyle birlikte bütçeye ilişkin Anayasa'nın 162, 163 ve 164. Maddeleri de yürürlükten kaldırılmıştır.

Açıklama:

Maddede yapılan değişikliğin en dikkat çekici yönlerden biri, bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az yetmiş beş gün önce, TBMM'ye sunma yetkisinin cumhurbaşkanına veriliyor olmasıdır. Bütçe kanun teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun elli beş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve malî yıl başına kadar karara bağlanır. Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Harcanabilecek tutarın cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle aşılabileceğine ilişkin bütçe kanununa hüküm konamaz. TBMM üyeleri, teklif Genel Kurulda görüşülürken gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar. Bu maddenin dikkat çeken önemli hükümlerinden biri de, bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması durumunda geçici bütçe kanunu çıkarılması; geçici bütçe kanununun da çıkarılmaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesinin yeniden değerlendirilme oranına göre artırılarak uygulanacak olmasıdır. Bu düzenlemeyle Cumhurbaşkanı TBMM onayı olmaksızın harcama yapabilecektir. Değişiklik, merkezî yönetim kesin hesap kanunu teklifini de, ilgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak en geç altı ay sonra cumhurbaşkanının TBMM'ye sunmasını öngörüyor. Buna göre, kesin hesap kanunu teklifi, yeni yıl bütçe kanunu teklifiyle birlikte görüşülür ve karara bağlanır.

Madde 8 (Mevcut hüküm)**Yürütme yetkisi ve görevi**

Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 8**Yürütme yetkisi ve görevi**

Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

Açıklama:

Değişikliğe göre, yürütme organı tek kanatlı ve cumhurbaşkanından oluşacaktır. Aynı yönde yine, Anayasanın 104/1. maddesine eklenen “Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.” hükmü de yürütmenin tekçi yapısına işaret etmektedir. Bu çerçevede, Bakanlar Kurulu’nun kuruluşu, görev ve yetkileri ile sorumluluğuna ilişkin Anayasanın 109, 110, 111, 112. ve tüzükleri düzenleyen 115. maddeleri yürürlükten kaldırılıyor. Başbakan ve bakanlar kurulu ibarelerinin bulunduğu 96/2. madde de metinden çıkarılıyor.

Madde 73 (Mevcut hüküm)

(4) Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muafık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 73

(4) Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muafık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi **Cumhurbaşkanına** verilebilir.

Açıklama:

Yukarıda da belirttiğimiz üzere Bakanlar Kurulu'nun varlığına son verildiği için daha önce Bakanlar Kurulu tarafından kullanılan bu yetki artık, Cumhurbaşkanı tarafından kullanılacaktır.

Madde 78 (Eski hüküm)**~~Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin geriye bırakılması ve ara seçimleri~~**

Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmezse, Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçimlerin bir yıl geriye bırakılmasına karar verebilir.

Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa, erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliklerinde boşalma olması halinde, ara seçime gidilir. Ara seçim, her seçim döneminde bir defa yapılır ve genel seçimden otuz ay geçmedikçe ara seçime gidilemez. Ancak, boşalan üyeliklerin sayısı, üye tamsayısının yüzde beşini bulduğu hallerde, ara seçimlerinin üç ay içinde yapılmasına karar verilir.

Genel seçimlere bir yıl kala, ara seçimi yapılamaz.

(Ek: 27/12/2002-4777/2 md.) Yukarıda yazılı hallerden ayrı olarak, bir ilin veya seçim çevresinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde üyesinin kalmaması halinde, boşalmayı takip eden doksan günden sonraki ilk pazar günü ara seçim yapılır. Bu fıkra gereği yapılacak seçimlerde Anayasanın 127 nci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü uygulanmaz.

Anayasa değişikliği hakkında kanunun resmî gazete yayımı tarihinde yürürlüğe giren hüküm:**Madde 78****Seçimlerin geriye bırakılması ve ara seçimler**

Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmezse, Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçimlerin bir yıl geriye bırakılmasına karar verebilir.

Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa, erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliklerinde boşalma olması halinde, ara seçime gidilir. Ara seçim, her seçim döneminde bir defa yapılır ve genel seçimden otuz ay geçmedikçe ara seçime gidilemez. Ancak, boşalan üyeliklerin sayısı, üye tamsayısının yüzde beşini bulduğu hallerde, ara seçimlerinin üç ay içinde yapılmasına karar verilir.

Genel seçimlere bir yıl kala, ara seçimi yapılamaz.

(Ek: 27/12/2002-4777/2 md.) Yukarıda yazılı hallerden ayrı olarak, bir ilin veya seçim çevresinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde üyesinin kalmaması halinde, boşalmayı takip eden doksan günden sonraki ilk pazar günü ara seçim yapılır. Bu fıkra gereği yapılacak seçimlerde Anayasanın 127'inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü uygulanmaz.

Açıklama:

Maddede seçimlerin geri bırakılması ve ara seçime ilişkin konular düzenlenmektedir. Bu madde yapılan tek değişiklik, madde kenar başlığına ilişkindir. Yeni sistemle birlikte TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri birleştirilerek 5 yılda bir ve aynı günde yapılacağı için isim değişikliğine gidilmiştir. Madde içeriğinde herhangi bir değişiklik söz konusu değildir. Bu nedenle derslerde bu ara seçim ve seçimlerin geri bırakılmasına ilişkin verdiğimiz bilgiler geçerliliğini korumaktadır.

Madde 82 (Mevcut hüküm)**Üyelikle bağdaşmayan işler**

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. Bir üyenin belli konuda ve altı ayı aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca verilecek geçici bir görevi kabul etmesi, Meclisin kararına bağlıdır.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 82

Üyelikle bağdaşmayan işler

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler.

Madde 88 (Mevcut hüküm)**Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi**

Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir.

Kanun tasarı ve tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları içtüzükle düzenlenir.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 88**Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi**

Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir.

Kanun tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları içtüzükle düzenlenir.

Açıklama:

Bakanlar Kurulu'nun varlığı sona erdiği için artık, kanun teklif etme yetkisi münhasıran milletvekillerine aittir. Verilen teklifin kanunlaşma süreci ve yürürlüğe girmesi hakkında 89. maddede vermiş olduğumuz açıklamalarımıza bakınız.

Madde 96 (Mevcut hüküm)**Toplantı ve karar yeter sayısı**

(Değişik birinci fıkra: 31/5/2007-5678/3 md.) (2) Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

~~Bakanlar Kurulu üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin katılmadıkları oturumlarında, kendileri yerine oy kullanmak üzere bir bakana yetki verebilirler. Ancak bir bakan kendi oyu ile birlikte en çok iki oy kullanabilir.~~

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 96**Toplantı ve karar yeter sayısı**

(Değişik birinci fıkra: 31/5/2007-5678/3 md.) (2) Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

Açıklama:

Eski sistemde Bakanlar Kurulu üyeleri aynı zamanda milletvekili ise, TBMM’de katılmadıkları oturumlarda kendilerinin yerine oy kullanmak üzere bir başka bakana yetki verebilmekteydi. Yetkilendirilmiş olan bakan, kendi oyu ile birlikte en çok iki oy kullanabilmekteydi.

Yeni hükümet sistemiyle birlikte Bakanlar Kurulu’nun varlığına sona ermekte ve ayrıca, yeni sistemimize göre Bakan olan kişilerin artık aynı zamanda milletvekilliği görevini üstlenebilmesi mümkün değildir. Yani artık bakanlık ve milletvekilliği aynı kişide birleşemez. Bu nedenle ilgili fıkra madde metninden çıkarılmıştır.

Burada gözden kaçırmamız gereken diğer bir hususta meclisin aritmetik yapısıdır. TBMM yapacağı seçimler dahil, bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri (200 MV) ile toplanır. Anayasa’da başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından (151 MV) az olamaz.

Madde 108 (Mevcut hüküm)**Devlet Denetleme Kurulu**

İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

Silahlı Kuvvetler ve yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulunun üyeleri ve üyeleri için Başkan, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından, Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, kanunla düzenlenir.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 108

İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü **idari soruşturma**, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

Yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulunun **Başkan ve üyeleri**, Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, **Cumhurbaşkanlığı kararnamesi** ile düzenlenir.

Açıklama:

DDK, 1982 Anayasasıyla kurulmuş olan cumhurbaşkanlığına bağlı olarak çalışan, idarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla maddede belirtilen istisnalar dışında kalan kurum ve kuruluşlarda inceleme, araştırma ve denetleme yaparak cumhurbaşkanına bilgi sunmakla görevli bir kuruluştur.

Kurulun başkanını ve bütün üyelerini atama yetkisi 1982 Anayasasının ilk biçiminde de cumhurbaşkanına aittir. DDK kararlarının bağlayıcılığı ve icrai niteliği bulunmaktaydı.

DDK'yi düzenleyen 108. maddede önemli değişiklikler söz konusudur:

- Yürürlükteki 108. maddenin 2. fıkrasına göre DDK'nin üyeleri ile üyeleri arasından başkanı cumhurbaşkanı tarafından atanır. Teklifin değişik 108/3. maddesi ise DDK'nin başkan ve üyelerini cumhurbaşkanının atayacağını belirterek cumhurbaşkanının Kurulun başkanını üyelerin arasından atamak zorunluğunu kaldırıyor.
- Yürürlükteki düzenleme, cumhurbaşkanının bu atamaları "kanunda belirtilen nitelikteki kişiler arasından" yapabileceğini düzenliyor. Teklif, bu ifadeyi kaldırarak cumhurbaşkanını atama yetkisi bakımından tamamen serbest bırakıyor.
- Yürürlükteki düzenlemeye göre, DDK başkan ve üyelerini görev ve yetkileri arasına "idari soruşturma" yetkisi ekleniyor. Bir başka ifadeyle, DDK icrai nitelikte karar alacak bir kurul haline getiriliyor.
- Yürürlükteki düzenleme, silahlı kuvvetler ve yargı organlarını Kurulun görev alanı dışında tutarken yeni düzenleme, bu istisnayı yalnızca yargı organlarıyla sınırlıyor. Yani silahlı kuvvetler de artık DDK denetimine tabi.
- Cumhurbaşkanının DDK üzerindeki yetkisini artıran bir başka değişiklik bu kurulun işleyişinin, üyelerinin görev süresinin ve diğer özlük işlerinin cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenecek olmasıdır. Eskiden kanunla belirlenmekteydi.
- DDK, eskiden olduğu gibi yine Cumhurbaşkanı'nın istemi üzerine soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme faaliyetlerini yerine getirecektir.

BAŞKENT
KARİYER

Madde 117 (Mevcut hüküm)**İ. Milli Savunma****1. Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı**

(2) Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, **Bakanlar Kurulu** sorumludur.

(4) Genelkurmay Başkanı, ~~Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine~~, Cumhurbaşkanınca atanır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Genelkurmay Başkanı, bu görev ve yetkilerinden dolayı ~~Başbakan~~ karşı sorumludur.

(5) Milli Savunma Bakanlığının, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları ile görev ilişkileri ve yetki alanı kanunla düzenlenir

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 117**İ. Milli Savunma****1. Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı**

(2) Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, **Cumhurbaşkanı** sorumludur.

(3) **Cumhurbaşkanınca atanan** Genelkurmay Başkanı; Silahlı Kuvvetlerin komutanı olup, savaşta Başkomutanlık görevlerini Cumhurbaşkanlığı namına yerine getirir.

Açıklama:

Yukarıdaki açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere, Bakanlar Kurulu'nun varlığına son verildiği için artık, milli güvenliğin sağlanmasından ve TSK'nın yurt savunmasına hazırlanmasından TBMM'ye karşı sorumlu¹ birim Cumhurbaşkanı olacaktır. Eskiden olduğu gibi Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi

¹ Maddenin mevcut halinde bu sorumluluk Bakanlar Kuruluna aitti. Burada kastedilen siyasal sorumluluktan ki TBMM bu denetimi Bakanlar Kurulu üzerinde Gensoru mekanizması ile yerine getirmekteydi. Yeni düzenlemelere bakıldığında ise, Cumhurbaşkanı'nın sadece cezai açıdan sorumluluğunun düzenlendiğini görmekteyiz (AY m. 105). Cumhurbaşkanının Meclis tarafından siyasal sorumluluğunun denetlenebilmesine olanak sağlayan hiçbir araca yer verilmediği için bu hüküm pratikte bir değer taşımayacaktır.

adına, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil edecektir (AY m. 104). Fakat savaşta Başkomutanlık görevlerini Cumhurbaşkanlığı namına Genelkurmay Başkanı yerine getirecektir. Genelkurmay Başkanı'nın ataması da yine, Cumhurbaşkanı tarafından yapılacaktır. Dolayısıyla da Genelkurmay Başkanı Cumhurbaşkanı'na karşı sorumlu olacaktır.

Madde 118 (Mevcut hüküm)**Milli Güvenlik Kurulu**

(Değişik birinci fıkra: 3/10/2001-4709/32 md.) Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanının başkanlığında, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan yardımcılarını, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından kurulur.

(3) (Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/32 md.) Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Bakanlar Kurulunca değerlendirilir.

(4) Milli Güvenlik Kurulunun gündemi; Başbakan ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.

(5) Cumhurbaşkanı katılmadığı zamanlar Milli Güvenlik Kurulu Başbakanın başkanlığında toplanır.

(6) Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri kanunla düzenlenir.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 118**Milli Güvenlik Kurulu**

(Değişik birinci fıkra: 3/10/2001-4709/32 md.) Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanının başkanlığında, Cumhurbaşkanı yardımcılarını, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri komutanlarından kurulur.

(3) (Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/32 md.) Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Cumhurbaşkanına bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Cumhurbaşkanınca değerlendirilir.

(4) Milli Güvenlik Kurulunun gündemi; Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.

- (5) Cumhurbaşkanı katılmadığı zamanlar Milli Güvenlik Kurulu Cumhurbaşkanı yardımcısının başkanlığında toplanır.
 (6) Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.

Açıklama:

Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan **tavsiye kararları** ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini **Cumhurbaşkanına** bildirir (Eskiden olduğu gibi tavsiye niteliğinde karar alınmakta fakat artık görüşlerini Cumhurbaşkanı bildirecektir).

Not: Başbakan ve Başbakan yardımcılığı birimleri kaldırıldığı için artık bunlar yer almıyor. Eskiden Kurul'un üyelerinden biri olan Jandarma Genel Komutanı ise, üyelikten çıkarılmıştır.

- Kurul, eskiden de olduğu gibi Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanacaktır. Cumhurbaşkanı'nın katılmadığı zamanlarda, Cumhurbaşkanı yardımcısının başkanlığında toplanacaktır.
- Gündemin özelliğine göre Kurul toplantılarına ilgili bakan ve kişiler çağrılıp görüşleri alınabilir (Bu fıkrada herhangi bir değişiklik söz konusu değildir).
- Kurulun gündemi Cumhurbaşkanı yardımcıları ve genelkurmay başkanının önerileri dikkate alınarak cumhurbaşkanınca düzenlenir
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.

Not: Milli güvenlik Kurulu'na ilişkin Anayasal düzenleme dışında, Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu'nda da Kurul'un çalışma usulleri ve personel yapısına ilişkin daha somut hükümler mevcuttur. Fakat bu kanun Anayasa'da mevcut düzenlemelerle bağdaşmamaktadır. Anayasa'ya eklenen geçici 21. maddeye göre Meclis'in, Anayasa değişikliklerinin yayımından itibaren 6 ay içinde gerekli kanuni düzenlemeleri yapacağı kararlaştırılmıştır. Yine, Cumhurbaşkanı kararnamesi ile düzenleneceği belirtilen konular da Cumhurbaşkanının göreve başlama tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenecektir. Uygulama yasaları oluşturulmadığı müddetçe sınavlar açısından önemli olan nokta Anayasa'da belirtilen hükümler olacaktır.

Madde 123 (Mevcut hüküm)
İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzel kişiliği

İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Kamu tüzel kişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak kurulur.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 123
İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzel kişiliği

İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Kamu tüzel kişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur.

Açıklama:

Düzenlemeyle birlikte kamu tüzel kişiliği **kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile** kurulabilecektir. Bu değişikliğin hizmet yerinden yönetim kuruluşlarını kapsadığı anlaşılmaktadır (AY'nin 127. maddesine göre, mahalli idarelerin kuruluş, görev ve yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir). Merkezden yönetimin taşra teşkilatını oluşturan il ve ilçelerin, devlet tüzel kişiliğinden bağımsız bir kamu tüzel kişilikleri bulunmadığından anılan hüküm kapsamında değerlendirilmeleri mümkün değildir.

Taşra teşkilatına ilişkin hükümlerin yer aldığı Anayasa m. 126 da, il ve ilçelerin kuruluş biçimine ilişkin açık bir düzenleme de bulunmamaktadır. Anılan mülki idare birimlerinin kuruluş biçimi 10.06.1949 tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nda düzenlenmiştir. Anılan Kanun m. 2/1 A bendi uyarınca "İl ve ilçe kurulması, kaldırılması, merkezlerinin belirtilmesi, adlarının değiştirilmesi, bir ilçenin başka bir il'e bağlanması kanun ile" yapılır. Bu düzenleme yürürlükte kaldığı sürece il ve ilçelerin kurulması veya tersine bir işlemle kaldırılması yetkisinin yasama organında olduğu açıktır. Ancak anayasal bir engel bulunmadığından anılan hükümde bir değişiklik yapılarak bu konuda Cumhurbaşkanına yetki verilebilir.

Madde 124 (Mevcut hüküm)**Yönetmelikler**

Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.

Hangi yönetmeliklerin Resmî Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 124

Yönetmelikler

Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve **Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin** uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.

Hangi yönetmeliklerin Resmî Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir.

Açıklama:

Hatırlanacağı üzere 1982 Anayasası'na göre yönetmelikler, kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla;

- Başbakanlık,
- bakanlıklar ve
- kamu tüzelkişileri

tarafından çıkarılmaktaydı.

Yeni düzenlemeye göre ise, **kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere** ve bunlara aykırı olmamak şartıyla;

- Cumhurbaşkanı,
- bakanlıklar ve
- kamu tüzelkişileri

tarafından çıkarılacaktır. Hangi yönetmeliklerin Resmî Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir.

Yönetmelikler de tıpkı Cumhurbaşkanlığı kararnameleri gibi, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer (AY m. 104).

Not: Yeni düzenlemeyle birlikte artık, “tüzük”lerin varlığına son verilmiştir. Ancak, Anayasa’nın geçici 21. maddesine göre: “Anayasa değişikliklerinin “yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler, tüzükler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer düzenleyici işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini” sürdürecektir.

Madde 125 (Mevcut hüküm)

Yargı yolu

İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır (Ek hüküm: 13/8/1999-4446/2 md.). Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

~~Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler ile Yüksek Askerî Şûranın kararları yargı denetimi dışındadır.~~ (Ek cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) Ancak, Yüksek Askerî Şûranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır.

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar.

(Değişik birinci cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı verilemez.

İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

Kanun, olağanüstü hallerde, sıkı yönetim, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlandırabilir.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

BAŞKENT
KARİYER

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 125**Yargı yolu**

İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır (Ek hüküm: 13/8/1999-4446/2 md.). Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

(Ek cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) Yüksek Askerî Şûranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır.

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar.

(Değişik birinci cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı verilemez.

İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

Kanun, olağanüstü hallerde, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlandırabilir.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

Açıklama:

Görüleceği üzere madde metninden “Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemlere karşı yargı yolu kapalıdır” hükmü çıkarılmıştır. Aslında, Cumhurbaşkanı'nın yapacağı işlemler bakımından karşı imza kuralı kaldırıldığı için, bu hükmün varlığının devam etmesi düşünülemezdi. Aşağıda da belirteceğimiz gibi, Cumhurbaşkanı, kendisine anayasa ile verilen görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile yerine getirecek ve bunların yargısal denetimi de (olağanüstü hallerde çıkarılanlar hariç) Anayasa Mahkemesi tarafından gerçekleştirilecektir.

Değnilmesi gereken diğler bir nokta ise, YAŞ kararlarına karşı yargı yoluna başvurulamayacağı hükmünün kaldırılmış olmasıdır. Maddenin eski halinde yer alan YAŞ'ın "terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır" ifadesi ise varlığını devam ettirmektedir.

Yeni düzenlemelerle birlikte yargı yolu kapalı işlemler

Anayasa'da yer alan istisnalar

- 1) Olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılan CB kararnameleri
- 2) YAŞ'ın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma kararları
- 3) HSK'nin meslekten çıkarma cezası hariç olmak üzere verdiği kararlar
- 4) Yüksek Seçim Kurulu kararları
- 5) Yüksek Hakem Kurulu kararları
- 6) Kamu görevlileri Hakem Kurulu Kararları
- 7) Spor Federasyonları Tahkim Kurulları kararları
- 8) Sayıştay'ın bütçe uygulamalarına ilişkin kararları

Kanunla konulan istisnalar

- 1) Yargıtay Başkanlar Kurulu kararları
- 2) Danıştay Başkanlar Kurulu kararları
- 3) Danıştay Başkanlık Kurulu kararları
- 4) TSK Disiplin Kanununa göre, TSK mensuplarına verilen bazı disiplin cezaları

Madde 127 (Mevcut hüküm)

Mahalli idareler

Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/12 md.) Mahalli idarelerin seçimleri, 67'inci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Ancak, milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 127

Mahalli idareler

Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/12 md.) Mahalli idarelerin seçimleri, 67'inci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Cumhurbaşkanının izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

Açıklama:

Bu maddenin 3. fıkrasında yer alan "milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır" hükmünün kaldırılması daha önce, Anayasa

değişikliği hakkından kanunun yayımlanması ile yürürlüğü girmişti. Derslerimizde de belirttiğimiz gibi, artık aralarında bir yıldan kısa bir süre kalsa da mahalli idare seçimleri ile milletvekili genel/ara seçimleri birleştirilmek zorunda değildir.

Diğer değişiklik ise, mahalli idareler kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile kendi aralarında artık Cumhurbaşkanı'nın izni le birlik kurabileceklerdir. Bu hüküm TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimim sonucunda Cumhurbaşkanı'nın göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecektir.

Madde 134 (Mevcut hüküm)**Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu**

Atatürkçü düşünceyi, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Başbakanlığa bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulur.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 134**Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu**

Atatürkçü düşünceyi, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulur.

Açıklama:

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Cumhurbaşkanının görevlendireceği bir bakana bağlanacaktır. Cumhurbaşkanı'nın göreve başladıktan sonra çıkaracağı kararnamelerle bu bakanlığın da hangisi olacağı netleşecektir.

Madde 137 (Mevcut hüküm)**Kanunsuz emir**

Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, ~~tüzük~~, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmes ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 137**Kanunsuz emir**

Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Açıklama:

Üst emir ast

Emir, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa aykırı ise (kanunsuz emir) yerine getirilmez ve emri verene bildirilir.

Üst emri yazılı olarak yenilerse (ısrar), emir yerine getirilir; bu durumda emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Madde 148 (Mevcut hüküm)**Görev ve yetkileri**

Anayasa Mahkemesi, kanunların, ~~kanun hükmünde kararnamelerin~~ ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde, sıkı yönetim ve savaş hallerinde çıkarılan ~~kanun hükmünde kararnamelerin~~ şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz.

(6) Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, ~~Bakanlar Kurulu üyelerini~~, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, ~~Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi~~ Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hakimler ve Savcılar ~~Yüksek Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini~~ görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar.

(7) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ile ~~Jandarma Genel Komutanı~~ da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 148**Görev ve yetkileri**

Anayasa Mahkemesi, kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz.

Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hakimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar. (1)

(7) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar.

Açıklama:

Anayasa mahkemesi, Anayasa'da sayılan belli normların Anayasa uygun olup olmadığını denetlemektedir. Bunlar:

- Kanunlar
- Cumhurbaşkanlığı kararnameleri (olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılanlar hariç)
- TBMM İçtüzüğü
- Anayasa değişiklikleri (Yalnızca şekil bakımından)

Bu denetimin hangi usullerle gerçekleştirileceğine aşağıda değineceğiz.

Anayasa Mahkemesi'nin önemli görevlerinden bir diğeri de belli kişileri işlemiş oldukları görev suçları dolayısıyla "Yüce Divan" sıfatıyla yargılamaktır. Yüce Divan'da savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcivekili yapar. Yüce Divan kararlarına karşı, Genel Kurul'da yeniden inceleme başvurusunda bulunulabilir. Genel Kurulun yeniden inceleme sonucunda verdiği kararlar kesindir.

Yüce Divan'da yargılananlar:

- Cumhurbaşkanı
- Cumhurbaşkanı yardımcıları
- Anayasa Mahkemesi'nin başkan ve üyeleri
- Yargıtay ve Danıştay başkan ve üyeleri
- Yargıtay ve Danıştay başsavcıları

- Yargıtay başsavcivekili
- Sayıştay başkan ve üyeleri
- HSK başkan ve üyeleri

2010 Anayasa değişikliği ile eklenenler:

- TBMM başkanı
- Genelkurmay başkanı
- Kara, deniz ve hava kuvvet komutanları.

2017 Anayasa değişikliği ile Divan'da yargılanacak kişiler arasından çıkarılanlar:

- AYİM Başkan ve üyeleri
- Askeri Yargıtay Başkan ve üyeleri
- Bakanlar Kurulu üyeleri
- Jandarma genel komutanı

Madde 150 (Mevcut hüküm)

İptal davası

Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İÇtüzüğünün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, iktidar ve ana muhalefet partisi Meclis grupları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir.

İktidarda birden fazla siyasi partinin bulunması halinde, iktidar partilerinin dava açma hakkını en fazla üyeye sahip olan parti kullanır.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 150

İptal davası

Kanunların, **Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin**, Türkiye Büyük Millet Meclisi İÇtüzüğünün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, **Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubuna** ve üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir.

Maddeye ilişkin gerekli açıklama altta verilecektir.

Madde 151 (Mevcut hüküm)**Dava açma süresi**

Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, iptali istenen kanun, ~~kanun hükmünde kararname~~ veya içtüzüğün Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak altmış gün sonra düşer.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 151**Dava açma süresi**

Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, iptali istenen kanun, **Cumhurbaşkanlığı kararnamesi** veya içtüzüğün Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak altmış gün sonra düşer.

Maddeye ilişkin gerekli açıklama altta verilecektir.

Madde 152 (Mevcut hüküm)**Anayasa aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi**

Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya ~~kanun hükmünde kararnamenin~~ hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 152**Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi**

Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya **Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin** hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.

Maddeye ilişkin gerekli açıklama altta verilecektir.

Madde 153 (Mevcut hüküm)**Anayasa Mahkemesi kararları**

(2) Anayasa Mahkemesi bir kanun veya ~~kanun hükmünde kararname~~ tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

(3) Kanun, ~~kanun hükmünde kararname~~ veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez

(4) İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun ~~tasarı veya~~ teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar.

Birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğe girecek hüküm:

Madde 153**Anayasa Mahkemesi kararları**

(2) Anayasa Mahkemesi bir kanun veya **Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin** tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

(3) Kanun, **Cumhurbaşkanlığı kararnamesi** veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez

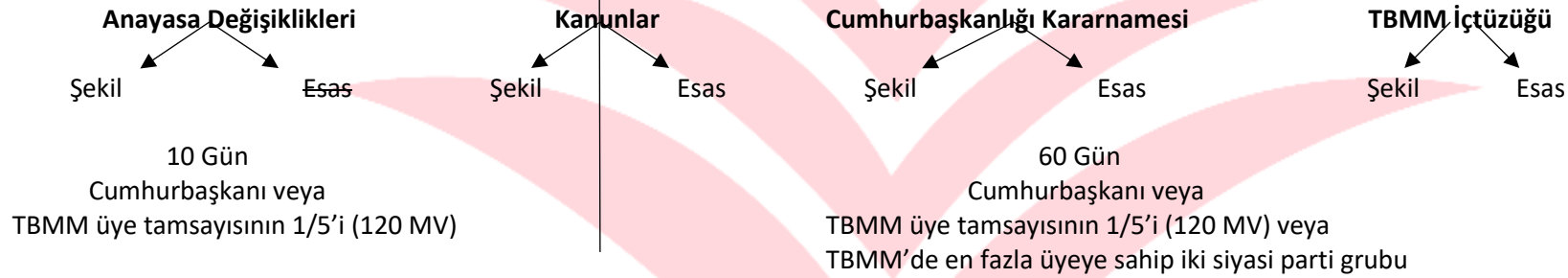
(4) İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar.

Açıklama:

Anayasa Mahkemesinin en temel görevi, başta kanunlar olmak üzere birtakım normların Anayasaya uygunluğunun denetimini gerçekleştirmektir. Anayasaya uygunluk denetimi, soyut ve somut norm denetimi şeklinde iki yoldan gerçekleştirilir.

1. Soyut norm denetimi (İptal davası yolu) (AY m. 148, 150, 151)

AYM, belli kişilerin açacağı iptal davası üzerine belli normların anayasaya uygun olup olmadığını şekil ve esas yönünden denetlemektedir. Sadece dört tip norm için AYM'de iptal davası açılacağı öngörülmüştür:

İptal Davası Açılmasında Dikkat Edilecek Hususlar

- Anayasa değişiklikleriyle ilgili ESAS BAKIMINDAN iptal davası AÇILMAZ!
- Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve İçtüzük değişiklikleri için iptal davası şartları AYNIDIR ve ŞEKİL-ESAS AYRIMI YOKTUR!
- Kanunların şekil bakımından iptalinde, kanunun son oylamasında sadece Anayasa'da öngörülen çoğunluktan daha az bir sayıda kabul edilmiş olunması sakatlığı aranır. Anayasa değişikliğinde ise teklif, görüşülme ve son oylamada kabul yeter sayısının (3/5 nitelikli çoğunluğun) altında bir sayıda kabul sakatlıkları aranır.
- Anayasa Mahkemesi, şekil sakatlıklarıyla ilgili başvuruları öncelikle görüşür ve karara bağlar.
- 10 GÜNLÜK dava açma süresi Anayasa değişikliği ve sadece kanunların şekil bakımından Anayasa'ya aykırılığı için öngörülmüştür.
- ALTMİŞ GÜNLÜK dava açma süresi kanunların esas bakımından; Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve İçtüzüğün ise hem şekil hem esas bakımından Anayasa'ya aykırılığı için öngörülmüştür.
- Süre Hesaplanması'nda bu normların Resmî Gazete'de yayımlandıkları gün BİRİNCİ GÜN SAYILIR.
- Cumhurbaşkanı ve en az 120 milletvekili (Anayasa değişikliğinde esas bakımından iptal davası hariç) HER DURUMDA DAVA AÇABİLMEKTEDİR.
- TBMM'de en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubu, Anayasa değişiklikleri veya kanunların ŞEKİL BAKIMINDAN iptal davası açmamaktadır.

Not: Olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz.

2. Somut norm denetimi (İtiraz/def'i yolu) (AY m. 152)

Bir mahkemede görülmekte olan bir davanın karara bağlanmasının, o davada uygulanacak olan hukuk kuralının Anayasaya uygun olup olmamasına bağlı olması halinde yapılan denetimdir.

- Bu yola mahkeme başvurabilir (Re'sen veya tarafların Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi bulursa).
- Görülmekte olan davada uygulanacak kanun veya **Cumhurbaşkanlığı kararnameleri** için başvurulabilir.
- Mahkemenin görevli mahkeme olması gerekir.
- Bu yolda sadece esas yönünden inceleme yapılır.
- Mahkeme, AYM'ye başvuru yaparsa onun vereceği karara kadar davayı geri bırakır. AYM, işin kendisine gelişinden başlamak üzere 5 ay içinde kararını verir. Bu süre içinde karar vermezse başvuran mahkeme davayı yürürlükteki kanun/cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, AYM'nin kararı esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır.
- AYM, işin esasına girerek başvuruyu reddederse, bu kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra 10 yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz.

Anayasa Mahkemesi bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez (Aksi takdirde, fonksiyon gaspı söz konusu olacaktır).

Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.

İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar.

Madde 146 (Anayasa değişikliği hakkında kanunun Resmî Gazete yayımı tarihinde yürürlüğe giren hüküm)

Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesi on beş üyeden kurulur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi; iki üyeyi Sayıştay Genel Kurulunun kendi başkan ve üyeleri arasından, her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, bir üyeyi ise baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday içinden yapacağı gizli oylamayla seçer. Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılacak bu seçimde, her boş üyelik için ilk oylamada üye tam sayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü oylama yapılır; üçüncü oylamada en fazla oy alan aday üye seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı; üç üyeyi Yargıtay, iki üyeyi Danıştay genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleri arasından her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; en az ikisi hukukçu olmak üzere üç üyeyi Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında

görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden; dört üyeyi üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hâkim ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçer.

Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay genel kurulları ile Yükseköğretim Kurulundan Anayasa Mahkemesi üyeliğine aday göstermek için yapılacak seçimlerde, her boş üyelik için, (...) (1) en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır. Baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday için yapılacak seçimde (...) (1) en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır.

Açıklama:

Değişiklikle birlikte AYM üyelerinin sayısı –askeri mahkemeler kapatıldığından- 17’den 15’e düşürülmüştür. Derslerimizde 146. maddede yapılan değişikliğin hemen yürürlüğe girdiğini ve AYM’nin yeni yapısı hakkında gerekli bilgileri aktarmıştık. Konu bütünlüğünün sağlanabilmesi için 146 ve 147. madde hükümlerini dikkate alarak AYM’nin yapısına tekrar bakmakta fayda vardır. Buna göre:

- AYM 15 üyeden oluşmaktadır.
- Üyeler 12 yıl için seçilir. İkinci kez üye seçilemezler.
- Üye olabilmek için 45 yaşını doldurmak gerekir.
- Üyeler 65 yaşını doldurunca emekliye ayrılırlar.
- AYM, üyeleri arasından gizli oyla ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile 4 yıl için bir başkan iki başkan vekili seçilir. Süresi bitenler yeniden seçilebilir.
- AYM’nin 12 üyesi CB; 3 üyesi ise TBMM tarafından seçilir.

TBMM TARAFINDAN SEÇİLEN 3 ÜYE

2 üye: Sayıştay Başkan ve üyeleri arasından Sayıştay Genel Kurulu’na her boş yer için gösterilecek 3’er aday arasından

1 üye: Serbest avukatlar arasından baro başkanlarının göstereceği 3 aday arasından

Seçim Usulü

1. **tur:** 2/3 (400 MV) aranır
2. **tur:** üye tamsayısının salt çoğunluğu (301 MV)
3. **tur:** en çok oy alan iki aday arasında en fazla oy alan seçilir.

CB TARAFINDAN SEÇİLEN 12 ÜYE

4’Ü DOĞRUDAN

- Serbest avukatlar
  - Üst kademe yöneticiler
  - 1. sınıf hâkim/savcı
  - En az 5 yıllık AYM raportörleri arasından
- } En az 20 yıl çalışmış olmalı

8'i DOLAYLI OLARAK

- **3 ÜYE:** Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulu'nca her bir boş yer için gösterilecek 3'er aday içinden
- **2 ÜYE:** Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulu'nca her bir boş yer için gösterilecek 3'er aday içinden
- **3 ÜYE:** Öğretim üyeleri arasından YÖK'ün her üye için göstereceği 3'er aday içinden (YÖK'ün aday gösterdiği öğretim üyeleri hukuk, iktisat, siyasal bilimler dallarında görev yapmalı, en az ikisi hukukçu olmalı, en az doçent olmalı ve her üçü de YÖK'ün kendi üyesi olmamalı).

Madde 159 (Anayasa değişikliği hakkında kanunun Resmî Gazete yayımı tarihinde yürürlüğe giren hüküm)**Hakimler ve Savcılar Kurulu**

Hâkimler ve Savcılar Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

"Hâkimler ve Savcılar Kurulu on üç üyeden oluşur; iki daire hâlinde çalışır.

Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun, üç üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasından, bir üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcılar arasından Cumhurbaşkanınca; üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilir. Öğretim üyeleri ile avukatlar arasında n seçilen üyelere, en az birinin öğretim üyesi ve en az birinin de avukat olması zorunludur. Kurulun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilecek üyeliklerine ilişkin başvurular, Meclis Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon her bir üyelik için üç adayı, üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada aday belirleme işleminin sonuçlandırılmaması hâlinde ikinci oylamada üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. Bu oylamada da aday belirlenemediği takdirde her bir üyelik için en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile aday belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Komisyon tarafından belirlenen adaylar arasından, her bir üye için ayrı ayrı gizli oyla seçim yapar. Birinci oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu; bu oylamada seçimin sonuçlandırılmaması hâlinde, ikinci oylamada üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. İkinci oylamada da üye seçilemediği takdirde en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile üye seçimi tamamlanır.

Üyeler dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler bir kez daha seçilebilir.

Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki otuz gün içinde yapılır. Seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden otuz gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır.

Kurulun, Adalet Bakanı ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışındaki asıl üyeleri, görevlerinin devamı süresince; kanunda belirlenenler dışında başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler.

Kurulun yönetimi ve temsili Kurul Başkanına aittir. Kurul Başkanı dairelerin çalışmalarına katılamaz. Kurul, kendi üyeleri arasından daire başkanlarını ve daire başkanlarından birini de başkanvekili olarak seçer. Başkan, yetkilerinden bir kısmını başkanvekiline devredebilir.

Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Hâkim ve savcıların görevlerini; kanun, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir.

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

Kurula bağlı Genel Sekreterlik kurulur. Genel Sekreter, birinci sınıf hâkim ve savcılardan Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı tarafından atanır. Kurul müfettişleri ile Kurulda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcıları, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Kurula aittir.

Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılar ile adalet müfettişlerini ve hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçileri, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Adalet Bakanına aittir.

Kurul üyelerinin seçimi, dairelerin oluşumu ve iş bölümü, Kurulun ve dairelerin görevleri, toplantı ve karar yeter sayıları, çalışma usul ve esasları, dairelerin karar ve işlemlerine karşı yapılacak itirazlar ve bunların incelenmesi usulü ile Genel Sekreterliğin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.

Açıklama:

Anayasa değişiklikleri ile birlikte HSK'nin yapısında da önemli düzenlemelere gidilmiştir. HSK'de yapılan değişiklikler hemen yürürlüğe girdiği için, derslerimizde de en güncel haliyle sizlere anlatmıştık. Son olarak, bu konunun da yeniden hatırlanması faydalı olacaktır. Buna göre:

- HSK, 13 üyeden oluşmaktadır.
- Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki 30 gün içinde yapılır. Üyelerin görev süresi dolmadan üyeliğin boşalması halinde, boşalmayı takip eden 30 gün içinde seçim yapılır.
- Üyelerin görev süresi 4 yıldır. Süresi dolan üyeler yeniden seçilebilir.
- 2 Daire halinde çalışmaktadır.
- Başkanı Adalet Bakanı, doğal üyesi Adalet Bakanı müsteşarıdır.

- Kurul'un bir de Genel Sekreterliği mevcuttur. Genel Sekreter, birinci sınıf hâkim ve savcılardan Kurul'un teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı tarafından atanmaktadır.
- Kurul'un meslekten çıkarma kararları hariç, verdiği kararlar kesindir.

Adalet Bakanı ve müsteşarı dışında 11 üyenin seçimi

4 üye CB tarafından seçilmektedir:

- CB; 3 üyeyi 1. sınıf adli yargı hâkim ve savcıları arasından,
- 1 üyeyi ise, 1. sınıf idari yargı hâkim ve savcıları arasından seçer.

7 üye TBMM tarafından seçilmektedir:

- 3 üye Yargıtay üyeleri arasından
- 1 üye Danıştay üyeleri arasından
- 3 üye hukukçu öğretim üyeleri ve avukatlar arasından seçilir.

HSK üyeliği için TBMM tarafından gerçekleştirilecek seçim usulü:

- HSK üyesi olmak isteyenler Meclis Başkanlığı'na başvuru yapar.
- Başvurular, Anayasa ve Adalet komisyonlarından oluşan "Karma Komisyon"a gönderilir.
- Komisyon, yapacağı oylama sonucunda her bir boş üyelik için 3 aday belirler. Buna göre;
  - 1. oylamada, üye tamsayısının 2/3'ünü alan aday belirlenmiş olur.
  - Birinci oylamada bu sayıya ulaşılamazsa, ikinci oylamada üye tamsayısının 3/5 çoğunluğu aranır.
  - İkinci oylamada da aday belirlenemediği takdirde her bir üyelik için en çok oy alan iki aday arasında "ad çekme" usulü ile aday belirleme tamamlanır.
- Komisyon tarafından belirlenen arasından TBMM Genel Kurul'u her bir üye için ayrı ayrı ve gizli oyla seçim yaparak HSK üyelerini belirler:
  - 1. oylamada, üye tamsayısının 2/3'ünün (400 MV) oyunu alan aday seçilir. Bu orana ulaşılamazsa 2. oylamaya geçilir.
  - 2. oylamada, üye tamsayısının 3/5 (360 MV) çoğunluğu aranır.
  - 2. oylamada da üye seçilemezse, en çok oyu alan iki aday arasında "ad çekme usulü" ile seçim tamamlanır.